

Kan “socialøkonomi underminere kapitalismen” ?

*There is a **crack in everything.**
That's how the **light gets in** (Lennard Cohen).*

Nej, socialøkonomi kan ikke erstatte kapitalismen og slet ikke som enkeltstående fænomen.

Ja, socialøkonomi kan i den mere markedsorienterede udgave, hvor et væsentligt succeskriterium er at få flest mulige “udsatte” ud på arbejdsmarkedet, måske bidrage til at understøtte konkurrencestatens vækstambition og et opportunistisk menneskesyn.

Men i min version af socialøkonomi, som jeg gennem mange år har været med til at udvikle og afprøve i Købmandsgården, Skovsgård Hotel og Råd og dåd tre selvstændige virksomheder, nu under en fælles hat: “Skovsgård Modellen” synes jeg der har vist sig potentiale i at finde “sprækkerne i systemet” og udviklingsmuligheder i “det lys der kommer ind”.

Og jo, der er sprækker i kapitalismen, ja, fundamentale problemer i den neo-liberale konkurrencestatskynisme, hvor en bred front af politikere mere eller mindre bevidst lader sig styre af utidssvarende økonomiske modeller. Flere og flere ved det, og der kommer flere og flere protester og markeringer af, at vækstræset medfører klimatrusler, udtømning af naturressourcer, og også massiv social marginalisering og underminering af moral og etik. Meget af systemkritikken er verbal, men flere modstandsspirer og konkrete projekter “gror frem i de sprækker, hvor lyset kommer ind”. Det er vel mest “overskudsmennesker” der protesterer og forsøger at finde alternative livsformer og værdier. Det er dog oplagt at dem, der er mest i klemme er mennesker, der bliver udstødt fra arbejdsmarkedet eller aldrig har haft en chance for at få en meningsfyldt plads i produktionssystemet.

Og det er her “socialøkonomi” byder sig til, som en ramme for handling.

Meget forenklet kan man anskue vores neoliberale kapitalisme, som en brusende flod, med finanskapital og elite i de nogenlunde sikre luksusbåde, med en efterfølgende hær af service- og forsyningskibe og en mængde af redningsbåde, der sisyfosagtigt prøver at få flest mulige af dem, der ikke har kræfter nok til at hægte sig på, eller er eftertragtet i konkurrenceræset, reddet op på et nødskip.

Flodsystemet, er styret af kapitalismens grunddynamik: Grådighed, materielt forbrug og centralisering, effektivisering osv. Og af forestillingen om at “lønarbejde” er det, der skaber ens identitet. Derfor er det politisk fastslået som et dogme, at alle skal ind på arbejdsmarkedet, for samfundets skyld og for den enkelte borgers egen lykke.

Men tænk, hvis man kunne erstatte dette arbejdsbegreb med “en tag del-pligt”, og at man i et slags lagunesystem med forbindelseslinjer til flodsystemet, kunne skabe rammer – socialøkonomiske rammer – hvor alle med de ressourcer man nu har kan inddrages og bidrage til et lokalområdes sociale, kulturelle og økologiske trivsel. Hvor der kunne udvikles et fællesskab, baseret på en bred vifte af menneskelige egenskaber.

Det er småskalaagtigt udviklet i “Skovsgårdmodellen” omkring et i virkeligheden meget banalt koncept: PHIL-ideerne. Hvor man har stræbt efter at udvikle en meningsfyldt og gennemskuelig produktion (“P’et”) Teater, musik, håndværksarbejde, hotelvirksomhed og økologisk grøntsagsproduktion, hvor der er plads på tværs af de båsesystemer vi inddeler udsatte borgere i (“H’et” for et andet handicapbegreb), og hvor der satset meget på samspil med lokalsamfundets behov og muligheder (“I’et” for aktiv integration af udsatte borgere) og alt sammen med en drøm om, at det kan medvirke til at holde liv i et lokalsamfund (“L’et”), som jo mere og mere drænet for indhold og livsmuligheder pga. af flodssystemets tiltrækningskraft. “Den ultimative land-distriktpolitik har Jammerbugt Kommunes borgmester kaldt det”. (se evt. div. Hjemmesider: www.raaddad.dk (her kan også ses en beskrivelse af ”Skovsgårdmodellen”) <http://stiftelsenkoebmandsgaarden.dk>, www.skovsgaardhotel.dk www.carldialog.dk

Og, kunne man sige: et forsøg på at sætte handling bag “omstilling nu”.

Og på lignende måde blomstrer det mange andre steder i landet.

Vores historiske værdier:

Nu har vores kulturminister, Bertil Haarder, lagt op til at vi skal have en kanon over danske værdier, bl.a. højskole og andelsbevægelse, som jo meget var baseret på lokalt initiativ, lokalt demokrati. Det er jo på sin vis rent hykleri, når nu kulturministeren er fra et parti og nu regering, der i den grad med kommunalreform og public management ovenfra styring, har fjernet muligheder for lokalt engagement og græsrodsorganisering. Og i sin aktuelle politik overskrider enhver anstændighed i forhold til netop de værdier, som nu skal kanoniseres.

Men lad os tage ham på ordet og genoplive det lokale engagement, og få udviklet lokale fællesskabsinitiativer, hvor der på kryds og tværs prøves muligheder af i forhold til energi og klimaindsatser, lokal forsyning med økologiske produkter, og vigtigt: åbninger i forhold til alle får mulighed for “at tage del”. Og lad os blive inspireret af vores måske vigtigste historiske arv, udtrykt sådan af Grundtvig: “Åndens løsen er bedrifter”. Der skal dannelse til – historie, etik og moral, og det skal omsættes i ansvarlig omgang med natur, og omsorg i forhold til hinanden og lokale interesser. Det må kunne lade sig både i landområder og i forskellige bydelssammenhænge.

Nu bruger jeg Grundtvig til at illustrere denne unikke sammenkædning af ånd og

handling, men Marx kunne også bruges med hans tese: Filosoferne har kun *fortolket* verden forskelligt, men hvad det kommer an på, er at *forandre* den.

Socialøkonomi kan ikke stå alene:

Socialøkonomi, som jeg synes den skal være er vel pt. kun små piblende bobler rundt i landet. Skal socialøkonomi blive til en omformende kraft skal det forbindes med andre strømninger i vores samfund: Grønne bevægelser, miljøgrupper og civilsamfundets frivillige. Og så kan man drømme at en række professionelle, som er presset af rigide krav fra politikere og embedsmænd fra managementkulturen begynder at kræve mere frihed til selvorganisering og rum for en human faglighed, og ret til at arbejde på tværs af administrative søjler.

Men som i højskole og andelsbevægelsens guldalder, hvor lokale "ildsjæle" tog sagen i egen hånd, så er den største udfordring i dag at udvikle en tro på, at det nytter at gøre noget. I dag vil man sige, at vi mangler sociale entreprenører, eller igangsættere, som kan gå forrest og udvikle den socialøkonomiske ramme, som frigjort fra offentlig styring og private profitmotiver kan se "de sprækker af lys", hvor der kan udvikles projekter/virksomheder eller laguner, der kan blive en del af fortællingen om, at der er alternativer til konkurrencesamfundets vækst og materielle forbrugsræs.

I den fortælling tror jeg også at det vil være nyttigt at indarbejde en form for basisløn.

Konceptet: